

שע"י המכון התורני ירושלים

וישב - תשפ"ד | גליון 52 | הפקה ועריכה: הרב נעם יעקובי שליט"א וצוות המכון התורני

על האדם להיות מוכן לשינוי המצבים

ושקד על התורה בקדושה ובטהרה. אחר כך נקט לו את הדרך של זיכוי הרבים והגיע לשיא שלו. ראשית דרכו בזיכוי הרבים היה להעמיד תלמידים הרבה ומשם בחר לו להקים מספר מצומצם של בני עלייה. מעדיף היה מקודם לִיָסֵד ישיבות בעיירות קטנות הרחוקות ממסילת הברזל (הרכבת), וזכורני באחד המקומות האלה איך שסוס שקע בטיט והעגלון עמד שם כמה שעות להיזו. אבל אחרי כן הקים מרכזי תורה דוקא בערים הגדולות.

זכור אני כשבא לעיר גדולה להקים שם ישיבה, ורב אחד ביקר אותו בזה שמחפש מרכזים גדולים אשר חילול שבת מצוי בהם. ואמרתי לו שעלינו אי אפשר לשאול קושיות. הגם שמצבינו היום בבחינת "אֶשָׂא עֵינַי אֶל הַהָרִים מֵאֵין יְבוֹא עֲזָרִי" (תהלים קכא), אבל חלילה להתיאש משום דמזרעא דיוסף קאתינא (מבני יוסף אנחנו) דלא שלטא ביה עינא בישא (שלא שולטת בנו עין הרע). אנו מורגלים מכבר לחילוף המצבים ולא יאונה לנו שום רעה.

הסבא ז"ל החליף מצבים אבל בכולם עמד בצדקתו. מרגלא בפומיה לזרוע בכל מקום ולשמור במקום שנקלט וצומח. תמיד עמד בתקיפות על עקרונותיו לבדוק את הלשמה הטהורה על ידי הרחקה משמץ של כבוד אפילו במקום תועלת הרבים, ולהתחזק בבטחון.

(המסור וידעת - הגאון רבי אברהם יפהן זצ"ל)

'החינוך לעולם לא נגמר'

דעתו מהם ולהוכיחם ולהורותם איך להתנהג. (דרש משה - הגאון רבי משה פיינשטיין זצ"ל)

*

סיפר הרב חיים מינץ, היה סיום מסכת שעל ידי תלמידי הישיבה בהשתתפות ההורים. מרן הגר"מ פיינשטיין ז"ל דיבר ואמר על פסוק הנ"ל מה שמודפס ב"דרש משה" [הנזכר למעלה], שיעקב חשב דאין צריך כבר לדאוג לחינוך בניו, וסיים בהתרגשות ובקול "הורים יקרים, תדעו שהחינוך לעולם לא נגמר, ואי אתה רשאי להבטל ממנה".

(דרכי משה)

"בארץ כנען" - גם בארץ כנען המגושמת היה מתיירא מאביו שבשמים - "מגורי אביו".

הדרך להסרת הרהורים רעים

"וַיֵּשֶׁב יַעֲקֹב" וגו' (בראשית לו, א).

איתא במדרש (בר"ר פד, ה). אמר רב חוניא, משל לאחד שהיה מהלך בדרך וראה כת של כלבים וישב לו ביניהם, כך כיון שראה יעקב אבינו עשו ואלופיו נתיירא מהם וישב לו ביניהם.

זה הוא עיקר גדול לעוסקים בעבודת ה' יתברך כשנופל במחשבתו איזה הרהורים בישין ומתיירא מהם, אז יֵשֶׁב לו ביניהם, ויעסוק בעבודתו כדרכו, ולא יפעול בזה שיסירו ממנו ההרהורים, שמי שעוסק בטינופת אי אפשר שלא יתלכלך קצת, ויש להסיטרא אחרא חיות מזה כידוע, על כן זאת העצה היעוצה לו שישב ויעסוק בעבודתו כמקדם ולא יהיה לו בהם שום אחיזה וממילא יפלו.

וכן הפירוש של הפסוק (משלי יז, א) "טוב פת חֲרֵבָה וְשִׁלּוּהָ בְּהַמְבִּית מֵלֶא זִבְחֵי רֵיב", שזה שהאדם מריב ומתקוטט לדחות ממנו המחשבות הזרות, זה נקרא 'זבחי ריב', וטוב מזה שֵׁיִשֵׁב ויעבוד בנחת ושלווה. (כתבי חסידים)

*

"באופן טבעי העצה המועילה ביותר היא היסח הדעת מהרהור בענינים אלו, אלא שאי אפשר בשום [אופן] להסיח דעתו ממה שטבעו מושך להרהר ולצייר, אא"כ יהיה דעתו ומחשבתו מעווננית מאד בענינים אחרים ולזאת כששקוע ראשו ורובו בהתעמקות התורה בש"ס ופוסקים ראשונים ואחרונים ממילא לא יעלו על מחשבתו הרהורים בישין, וזהו העצה טבעית וגם רוחנית כי קדושת התורה משמרתו".

(קריינא דאגרינא - מרן הגר"י קניבסקי זצ"ל)

*

"ובענין מחשבות והרהורים, העצה היחידית היא להסיר דעת מזה על ידי היותך שקוע בלימוד, לחשוב על איזה קושיא או תירוץ, ולהתפלל להקב"ה ולבקש עזרתו".

(מכתבים ומאמרים ח"ד - מרן הגר"א"מ שך זצ"ל)

אין ערובה...

"וְהוּא נֵעַר" וגו', פִּי בֶן זְקֵנִים הוּא לֹ"ו וגו' (בראשית לו, ב-ג). "נער" בגימטריא שוטה, זהו שאמר הכתוב (משלי י, יח) "וּמוֹצֵא דָבָה הוּא כְּסִיל" (בעל הטורים). "והוא נער", שהיה עושה מעשה נערות. "בן זקנים", כל מה שלמד משם ועבר מסר לו (רש"י). "בן זקנים הוא לו", שמסר לו סתרי תורה וכו', שמסר לו רזי תורה (בעל הטורים).

הדבר מופלא, זקן שכזה שמסר לו יעקב כל מה שלמד משם ועבר בנגלה ובנסתר, ובכל זאת הוא עושה מעשה נערות ומעשה שטות.

הוי אומר, איך כל תורת יעקב אבינו שקבל משם ועבר מִגֵּן מַמְעֵשֶׂה נִעְרוֹת וְשִׁטוֹת, וצריך לשים לב על כל דרכיו.

(זהב משה - הגאון רבי משה שמואל שפירא זצ"ל)

כ"ה כסלו תרל"ב: הגאון ר' יעקב יוקב ב"ר אהרן עטלינגר זצ"ל בעל "ערוך לנר"

"נזר ישראל וקדושו" (לשון רבי בצלאל כהן בספרו

ראשית בכורים סימן י"ט)

רבי עקיבא איגר מאד חיבב את רבינו ובהגהות תוספות ביכורים סוף ערוך לנר על מסכת סוכה כתב רע"א "תהלה לאל הייתי בר מזליה וכוונתי לדעתו הגדולה בכוונת האגודה..."

"אחרון גאוני אשכנז" רבנו יעקב אטלינגר נולד בשנת תקס"ח בקרלסרוה שבאשכנז לאביו הרב ר' אהרן ריש מתיבתא בקלויז המקומי.

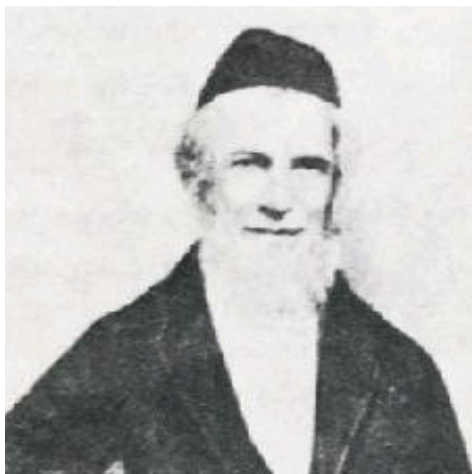
בימי נעוריו שתה מבאר תורתו של אביו אותו החשיב לרבו המובהק.

רבה של העיר הגאון רבי אשר בנו של בעל שאגת אריה, בבחרותו גלה למקום תורה לוירצבורג אשר בבווריה "לתור ולבקש את דבר ד' מפה קדוש אדמ"ו הגאון הגדול מופת הדור שמו נודע לשם ולתהלה אב"ד ווירצבורג והמדינה כבוד מו"ה אברהם סג"ל

נר"ו (לשון רבינו הובא בכרם שלמה שנה ב' גליון ח'). הוא

הגאון הנודע רבי אברהם בינג מתלמידיו המובהקים של הגאון הקדוש רבי נתן אדלר זצ"ל. גאון זה אשר על מצבתו נחרת "אלוף התורה מלאך אלקים" העמיד את גדולי גאוני אשכנז בדור האחרון לתורה, כהגר"ד הלוי במברגר מוירצבורג, רבי נתן אדלר רבה של הנובר. ולאחר מכן רבה של בריטניה הגדולה, הידוע בחיבורו נתינה לגר ועוד רבים. ועל כולם גדול תלמידיו רבנו יעקב עטלינגר. בישיבה זו שקד על התורה שלוש שנים עם עמיתו הרב רבי אליעזר ברגמן אשר עלה אח"כ לירושלים ויסד בה את כולל הו"ד. עקב פרעות שערכו שונאי ישראל באותם ימים נמלט לפיורדא שם למד תורה בבית מדרשו של הגאון רבי בנימין וואלף המבורג בעל שער הזקנים.

בחזרתו לביתו בקרלסרוה כבר נודע לגאון בתורה והחל להרביץ לבני הנעורים תורה. בשנת תקפ"ו נקרא למנהיג לעמוד בראש המתיבתא אשר בביהמ"ד הגדול של החסיד ר' לעמלי ז"ל ב"קלויז" זה אשר בראשו עמדו דורות קודם לכן גדולי גאוני ישראל

הקלויז בו כיהן עד סוף ימיו.

בשנת תקצ"ו עלה על כס רבנות אלטונא אשר בימים מקדם (עת היו מאוחדות שלוש הקהילות המבורג אלטונא ונדסבך) כיהנו בה גדולי הדורות הכנסת יחזקאל ורבנו יהונתן אייבשיץ, רבי יצחק הלוי הורוויץ הנודע בכינויו רבי איציקל המבורגר ורבי רפאל הכהן בעל "ושב הכהן". בעיר זו הגיעה השפעתו לשיא, בית דינו הוכר ע"י המלכות ופסקיו הוצאו לפועל ע"י שוטרי המלכות (אף המלך הפרוסי וילהלם הראשון נפגש עמו והתרשם ממנו עד כדי הערצה). עיר זו היתה היחידה מבין הקהילות בצפון גרמניה שלא הוקמה בה קהילה רפורמית והיתה למבצר נושאי דגל התורה.

אולם עיקר יעודו של רבנו יעקב היה בעסק התורה, העמדת תלמידים וחיבור ספריו הנודעים אשר בהם ממשיכה תורתו להימסר לדורות. שקידתו היתה ללא שיעור, בשתיים לאחר חצות הלילה היה עולה על יצועו. (וזאת אחר תיקון חצות שהיה עורך כל לילה בדמעות שלישי) ובחמש עם שחר כבר היה עטור בתפילין

של רש"י ור"ת, בהם עסק בתורה עד אחרי הצהריים.

כל ימיו עסק בסיגופים ובתעניות אשר בהם החל כבר בשנות בחרותו כפי שמעיד ריעו מישיבת וירצבורג רבי דוד ויסקאפף אב"ד וואלרשטיין בקינתו על רבנו שהדפיסה ב"הלבנון" עם פטירתו. במסותרים עסק בקבלה ואעפ"כ נתפרסם כמקובל. בקיאותו בזוה"ק היתה מן המפורסמות.

רבנו העמיד תלמידים כל ימיו מאז עמד בראש הקלויז במנהיים וכל ימי רבנותו באלטונא. ומהם נפוצו כל רבני אשכנז (ראה רשימת תלמידיו בתולדותיו אשר נכתבו בראש ספר תשובותיו הקרוי במהדורה החדשה 'שו"ת הערוך לנר') ביניהם נמנה רבי מאיר ליהמן ועוד ובראשם תלמידו המובהק רבי עזריאל הילדסהיימר, אשר בארבע שנות לימודיו אצל רבנו באלטונא לא שב לביתו אף לבקר את אמו האלמנה מגודל שקידתו על תורת רבו.

אף לדורות נמסרת תורתו של רבנו, ספרי הערוך לנר מאז יצאו לאור עולם הכל שותים ממימיהם ויד הכל ממשמשת בהם. ספרו "ביכורי יעקב" על הל' לולב עם יציאתו לאור עולם נפוץ בכל הארצות וזכה להערותיהם של כל גדולי הדור מרבי עקיבא איגר ועד לרבי חיים פאלאג'י היושב בטורקיה.

ועל אף כל עיסוקיו המרובים כרבה של אלטונא ומדינת שלזויג הולשטיין כולה (היה נוסע בעיירות ובכפרים שבמדינה לתקן את בדקי הדת) ובהעמדת תלמידים ובכתיבת חידושי תורתו, נשא בעול כל יהדות אשכנז. בשנת תר"ה ייסד את השבועון "שומר ציון הנאמן" להרים קרן התורה ולהסיר מכשול מדרך האמונה, וכשקמו הפריצים הרפורמים ובאסיפת ברונשוויג זממו לעקור את מצוות התורה. עמד רבנו בראש המערכה נגדם. אף עמד לעזרת גדולי הונגריה בעת שנקהלו לעמוד על נפש קהילותיהם, ואף למען יושבי ארה"ק פעל כל ימיו ועל כך התעטר בכתר "נשיא ארץ ישראל".

רבנו נסתלק באלטונא בליל נר ראשון של חנוכה תרל"ב.

"ויקח לו יעקב מקל לבנה לח ולוה וערמוז" (בראשית ל, לז). במבט שטחי, מעשיו של יעקב עם צאנו נראים לכאורה כחסרון ב"מידת הביטחון", וכי לא בטח חלילה בהשי"ת שירבה צאנו גם בלי שיעשה את שעשה עם המקלות? אומר על כך בעל ה"ערוך לנר" בספרו "מנחת עני": על הפסוק (שם לא, י): האומר: "ואשא עיני וארא בחלום והנה העתודים", פירש רש"י: "אף על פי שהבדלים לבן כולם שלא יתעברו הצאן דוגמתן, היו המלאכים מביאין אותן מעדר המסור ביד בני לבן לעדר שביד

(מובא בספר "טללי אורות" פ' ויצא)

ימי החנוכה - מעטים ויחידים

בנוסח "על הניסים" אנו אומרים "מסרת רשעים ביד צדיקים, זדים ביד עוסקי תורתך, טמאים ביד טהורים". בכל הדברים האלו ניתן לומר שזה מדריגה. 'צדיק' הוא מדריגה, וכן 'טהור' עוסקי תורתך. אבל מה המיוחדות של "רבים ביד מעטים"? איזה מדריגה ואיזו מעלה יש בזה שהיו מעטים.

והענין בזה שמעטים זה לא רק כמה, ולא רק הכמות שהיו מעט, אלא הכוונה גם יחידים. כלל ישראל תמיד ניצלו ע"י יחידים, אשר באו למקום הנכון ובזמן הנכון. הגמ' במגילה (א,א) מזכירה שוב ושוב "לא מאסתים ולא געלתים" וכו' שהעמדתי להם, בכל דור ודור את האנשים הנכונים עבורם. תמיד הקב"ה מעמיד את היחידים האלו שיבואו להצלת הכלל בזמן שהם כ"כ נצרכים. בימים האלו של חנוכה זה היה חשמונאי ובניו, בימי פורים היה זה מרדכי ואסתר. תמיד כשהגיע הזמן הנצרך הגיעו היחידים האלו שהצילו את הכלל. צריך לדעת שלכל אחד יש לו שליחות משלו, לכל אחד יש מעלות מיוחדות ויחודיות לעצמו. וכמו שיש את 'העמדת' של מרדכי הצדיק, יש גם 'העמדת' שלך! כל אחד עם ההסתכלות וההשקפה המיוחדת שלו, אשר תורם לעולמו ולסביבתו. ואדם צריך לדעת את זה, שזאת האמת, ולהכיר את ערכו האמיתי.

ושמעתי מהג"ר יחזקאל אברמסקי זצ"ל שהיה מגדולי הדור וכולו כבוד התורה ואמת, והיה גר בירושלים בסוף ימיו וזכיתי להתקרב אליו. שפעם בהיותו אב"ד בלונדון הוזמן לעמוד ולהעיד בבית המשפט בעבור מישהו. וכשעלה כולו אומר כבוד התורה על דוכן העדים וחיכה למוצא פי השופט, שאלה אותו השופט האם זה נכון שאתה הת"ח הנחשב ביותר בחצי כדור הארץ המערבי? וענה לה - הן, והתפלאה מאוד השופטת מתשובתו המהירה והחד משמעית וע"כ הוסיפה לשאול האינך חושש שיש בתשובתך מעט קורטוב גאוה? ותיכף השיב רבי יחזקאל הרי אני נמצא על דוכן העדות ומוכרח לומד רק את האמת. כמובן שמלבד המליצה שבמעשה, יש כאן עיקר ויסוד, של אמת, ושעל האדם לדעת את רום ערכו.

וכבר אמר הג"ר אליהו אליעזר דסלר זצ"ל (א"ח) ידיעת האמת אינה גאוה, אנו הכל ממש. כל בן תורה צריך לדעת את האמת, מי הוא, ומה הם יכולותיו, ושהוא הכל, ואין זו גאוה, אלא זו האמת. ואם נדע זאת ונחיה לפי זה, אזי נשתמש ביכולותינו ובכוחותינו להוציאם אל הפועל. למלא את התפקיד, להבין שהקב"ה העמיד אותנו כאן בשביל כך.

וראיתי בהנהגותיו של הג"ר יוסף שלום אלישיב זצ"ל בימי החנוכה, שהיה מדליק נרות מתוך הסידור של אוצר התפילה. ובדקתי באותו הסידור ומצאתי שכתוב שם, וחזור וכתוב כמה פעמים, שהאור של המנורה והתורה יאיר לנו. האורות של חנוכה צריכים להאיר לנו, שנראה דברים, ואת הסובבים אותנו, באור חדש. בס' מסילת ישרים (פ"א) כתב שהחושך של עוה"ז סוגר עלינו וגורם לנו שלא נראה את הדברים כפי שהם. ולכן חובה עלינו להתבונן ולעשות חשבון הנפש, בכדי שלא ניפול. כי אם כן נעשה חשבון הנפש אז נראה אחרת.

האור של חנוכה לא בא לברוא מחדש, אלא להאיר, בכדי שנוכל לראות אחרת. מו"ר הג"ר מרדכי גיפטר זצ"ל סיפר לנו בשם הרב מטלז זצ"ל על אדם שהלך למוזיאון וכל מוצג של אומנות שראה, אמר שהוא רואה 'פוטער מילך' היינו חלב חמאה. הראו לו מוצגים עולמיים בשווי הון רב, ושוב הוא אומר חלב חמאה. לא הבינו מה שקרה עמו. ואז הורידו את משקפיו וראו שהם מלאים בכתמים של חלב חמאה. לא פלא שזה מה שהוא ראה!?

המשקפיים שלגו גם כן אינם נקיות, ולכן אנו רואים בצורה שבה רואים. אבל עכשיו שהגיע חנוכה, זה הזמן לנקות את המשקפיים ולראות את הדברים באור אחר. לראות את אלו הסובבים אותנו ואת מהלך חיינו דרך האור הזך והבהיר של התורה, של נרות החנוכה המאירים את החשיכה. והאר עינינו, העיניים שכבר יש, והדברים שכבר נמצאים, רק לראות את הכל באור אחר. וכך באמת ראיתי בשם הרה"ק בית ישראל מגור זי"ע בביאור הפסוק (תהלים לג, יח) "הנה עין ה' אל יראיו", הנשים היראים יש להם עיני ה', הימלדיקע אויגען. יש להם עיניים אלוקיות. עיניים שרואות בצורה כזאת את כל סביבתם. ולכן זה גם העבודה בחנוכה, לראות את המיוחדות שלנו ומה ה' רוצה שנעשה עם זה. כל אחד הוא יחיד ויש לו כוחות שאין לתאר, מה שיכול לעשות, אם רק יאמין כזה וינצל אותם. וזהו "רבים ביד מעטים".

ושמעתי מהג"ר חיים קמיל זצ"ל עה"פ "מזמור שיר חנוכת הבית" (תהלים ל, א), שמשבחים אנו את הרבש"ע בעת חנוכת המזבח. אבל בהמשך לא כתוב יותר על חנוכת הבית, רק שבחים והודאות וזמירות אל הרבש"ע, והדבר תמוה. וביאר, כי באמת אדם צריך לומר הלל כל היום. הלא כל נשימה זה נס, שהלב פועם, שאדם הולך, שומע ומדבר, הכל זה טובה שהקב"ה מביא לנו כל הזמן מרוב חסדיו ורחמי עמנו. ולכן באמת כל הזמן צריך לומר הלל, אבל הרי זה אי אפשר, כי יש טרדות והיסח הדעת. אבל כשיש זמן שבו עוצרים ואומרים הלל והודאה לרבש"ע על משהו, מעין תחנה שבה עוצרים, אזי אנחנו כבר אומרים את כל ההודיה שאנחנו מרגישים כל הזמן כלפי הקב"ה, רק שלא מספיקים לומר. וממילא חנוכת הבית זהו תחנה כזאת, כשחונכים בית זהו הזמן להודות על הכל עד הרגע הגדול והמיוחד הזה.

זאת חנוכה, זהו זמן הסגירה של חנוכה, הסגירה שבה אנו אומרים תודה על הכל, על הגבורות ועל התשועות. אנו אומרים תודה על הדברים הקטנים שיש בחיים שאנחנו לא מספיקים לומר בכל יום. תכנסו לביה"ח ומיד רואים כמה הודאה אנחנו צריכים להודות לה'. אצל החסידים זהו יום מיוחד מאוד שבו יורדים כל ההשפעות האדירות של חג החנוכה מהשמיים. ולפי הנ"ל זהו גם הזמן שבו אומרים תודה. כל אחד מאיתנו יקום מחר בבוקר ויתפלל שחרית עם הלל ויכווין לומר תודה על כל הניסים שה' עושה אתנו בכל השנה, על הבריאות ועל זה שזכינו להיות מלומדי התורה ועל הכל, לנו ולכל משפחתנו, זה הזמן.

(דעת חיים ומוסר - הגאון רבי חיים וואלקין)

כאשר הקב"ה נותן - יש להושיט יד ולקבל!

הגאון רבי אברהם שארר המשיל משל יפה: אדם המבקר במעונו של איש מכובד, והלה מושיט לו מתנה, אם אותו מבקר במקום לקבל את המתנה בשתי ידיים הוא מניחה ליפול ארצה, הלוא כל אחד יבין כי מדובר בזלזול נורא אשר אף אחד לא יהיה לעשותו.

עלינו להתבונן מעט בנמשל - ימי החנוכה. הקב"ה נתן לנו אור גדול בבחינת "העם ההולכים בחושך ראו אור גדול" - אור גדול בגימטריא נר, ואם איננו מקבלים את השפע הגדול המיועד עבורנו בשתי ידיים אלא אנו מניחים אותו ללכת לאיבוד, או לנו מיום הדין והתוכחה על זלזול זה בכבודו של מקום. על ימי חנוכה להיות ימים גבוהים - ימים של עבודה ותפילה, של חשבון הנפש ושל הלל והודאה להקב"ה על כל הטובות שעשה עושה ויעשה עמנו מאז ומעולם.

(מיתוך ספר "חנוכה דיילי")

אם מותר להדליק נר חנוכה מכוסות העשויות לשימוש חד-פעמי שמוכנות להדלקה עם שמן ופתילה?

כידוע "נר" המוזכר בדברי רבותינו כוונתם לכלי קיבול שנותנים בתוכו את השמן, כגון כוס וכדומה, ואין הכוונה לנר שהוא דולק, וב"כף החיים" (סי' תרע"ג ס"ק ס) מונה חמש עשרה כלים שראויים להדלקה לנר חנוכה לפי חשיבותם: זהב, כסף, נחושת וכו'. וכן קליפות רימון וכדומה שעשה מהם כלי. אבל קליפות ביצים אינם ראויים להדלקה דכל דבר שהוא לא כלי אי אפשר להדליק בו (כף החיים שם ס"ק סא). ואם הדליק נר חנוכה במה שהוא לא כלי, לא יצא ידי חובה. וכתב ה"אבני נזר" (סי' תק) דמי שמדליק נר בלי כלי, כגון מי שמדביק נרות על השיש ולא שם אותם בכלי, לא יצא ידי חובה. אבל דעת הרדב"ז (בטעמי המצוות) שהכלי הוא לא מכלל הנר מצוה והוא לא מעכב, אלא העיקר שיהיה שמן ופתילה, ע"ש.

מצות ההדלקה

"ואפילו עני המתפרנס מן הצדקה שואל או מוכר כסותו ולוקח שמן להדליק" (ש"ע סי' תרע"א סעיף א).

חובת נר חנוכה - יותר מתפילין

שמעתי מרבינו הגרי"ש אלישיב זצ"ל: חובת הדלקת נרות חנוכה היא יותר מחיוב כל המצוות, ואפילו יותר מתפילין. שהרי בכל המצוות אם אין לו אין מחויב לחזור על הפתחים בשבילם, ואילו בשביל נר חנוכה חייב לחזור על הפתחים.

נר חנוכה - חובת גברא

והוסיף רבינו: וכמו כשאין לו שמן חייב לחזור על הפתחים כדי שיהיה לו שמן, כך כשאין לו בית חייב לחזור על הפתחים בשביל שיהיה לו בית.

דנר חנוכה הוא חובת גברא, כלומר החיוב הוא על כל אחד מישראל להדליק נר חנוכה, רק שמקום ההדלקה הוא פתח

העורכים סעודת מצוה בימי החנוכה לזכר הנס באולם וכדומה, האם רשאים להדליק ולברך שם על נרות חנוכה כדין בית הכנסת שמדליקים בו לפירסומי ניסא.

אין להדליק נרות חנוכה בברכה במסיבות כנסים וחתונות הנערכים בימי חנוכה באולמות וכדומה, אף אם מתפללים שם מנחה וערבית, ואף אם יש שם אדם שלא הדליק נרות חנוכה וגם לא הדליקו עליו וגם אינו עתיד להדליק באותו יום. ומכל מקום אם רוצים להדליק שם נרות חנוכה בלא לברך על ההדלקה כדי לפרסם הנס, רשאים.

ביאור: רצו לדמות ענין זה למנהג הדלקת הנרות בבית הכנסת שמדליקים ומברכים שם נרות חנוכה, אף שכל הציבור מדליק גם כן בביתו, ומשום פירסום הנס במקהלות עם, וכמו שפסק מרן בשו"ע בסימן תרע"א סעיף ז', וא"כ הוא הדין לכאורה לכל מקום התכנסות רבים, שיש שם פירסומי ניסא כשמדליקים נרות חנוכה, שאפשר להדליק ולברך. אולם נראה שאין לברך במסיבות וכנסים אלו. וכן בחתונות

חביבות מצות נר חנוכה

מצות נר חנוכה מצוה חביבה היא עד מאד (רמב"ם פ"ד ה"ב) וצריך האדם להזהר בה (רמב"ם שם; טושי"ע תרע"א א) מאד (טור שם) כדי להודיע הנס ולהוסיף בשבח ה' והודיה לו על הנסים שעשה לנו (רמב"ם שם. ור"ל ע"י ברכת שעשה נסים, ע"י ב"ח תרע"ו ד"ה ומ"ש, או ע"י ההדלקה עצמה).

אמר רב הונא: הזהיר בנר חנוכה (כן גירסת ר"ח ומאירי שבת כג ב, ומגיד משנה חנוכה פ"ד ה"ב, ועוד. וע"י דקדוקי סופרים. לפנינו: "בנר" סתם) - בהידור ודרך חיבוב (מאירי שם) לעשותו יפה, שמצוה לעשותו כך ואינה חובה (ב"ח ריש סי' רס"ב) - יהיו לו בנים תלמידי חכמים (שבת כג ב, הרגלי; טור שם), שנאמר: "כי נר מצוה ותורה אור" (משלי ו, כג), על ידי נר של חנוכה בא עליו אור התורה (רש"י שם, וע"י מאירי שם. וע"י מנורת המאור נר ג' כלל ד' סוף ח"ב שכתב הטעם שכיון שהדלקת הנר תקנת חכמים יוצאים ממנו בנים תלמידי חכמים).

ולפי זה לכאורה נדון דידן תלוי במחלוקת הנ"ל. אם נאמר כמו הרדב"ז שלא צריך כלי, יכול להדליק בזכוכיות האלו. אבל אם נאמר כדעת ה"אבני נזר" שצריך כלי, זכוכיות אלו זורקים אותם לאחר השימוש בהם ואין שם כלי עליהם.

אמנם שוב נראה דמאחר ורוב הפוסקים שדנו לענין שימוש בכוס חד פעמי לקידוש או לנטילת ידים, התירו ליטול או לקדש בהם (כמו שפסק ב"חזון עובדיה" שבת ח"ב עמ' נד), כל שכן לענין להשתמש בכוסות השמן האלו שעשויים מזכוכית ועשויים מתחילה לכך, שאפשר להדליק בהם ולצאת על ידם ידי חובה (וכן פסקו להקל בזה: הגר"ש אויערבאך זצ"ל ב"הליכות שלמה" [ה' חנוכה סט"ו ה"ה], וכן דעת הגרי"ש אלישיב זצ"ל כמ"ש בשו"ת "וישמע משה" ח"א עמ' ריב).

(מיתוך "כרך אומר" - או"ח ג' מהגאון רבי ברוך זרגא שליט"א)

הבית. וגם כשאין לו בית הוא מחויב בהדלקת נר חנוכה, רק שאינו יכול לקיים את חיובו. ועל כן זהו ממש כמו מי שאין לו שמן, שחייב לחזור על הפתחים בשביל שיוכל לקיים חובתו. כך חייב לחזור על הפתחים בשביל שיהיה לו בית ויוכל לקיים חיובו.

ולא כמו שהבינו אחרים שהמצוה דנר חנוכה היא על הבית, כמו מזוזה שרק אם יש לו בית חייב במזוזה, אבל אם אין לו בית אין עליו חובת מזוזה כלל. ובודאי שאין חיוב שיהיה לו בית, כדי לשים בו מזוזה. וכך - לדבריהם - בנר חנוכה, שאם אין לו בית אין עליו חיוב כלל להדליק נרות. אבל רבינו נוקט בפשיטות שהחיוב נר חנוכה הוא על הגברא, והבית הוא רק המקום שיוכל לקיים בו את המצוה.

(מיתוך "פניני חנוכה" - מאת רבי בן ציון קוק, עין זס עוד אריכות)

שנערכות בימים אלו. ואף לא במקום שמתקיים שיעור תורה שאק בו תפילת ערבית קבועה. אף אם יש מקהלות עם במקומות אלו. שהרי עצם המנהג להדליק בבית הכנסת אינו מוזכר בגמרא, אלא מוזכר בראשונים, וכבר הראשונים דנו מה טעם המנהג בזה, שהרי מבואר בגמ' בסוכה דף מ"ד ע"ב, שאין מברכים על חבטת ערבה, כיון שאינה אלא מנהג נביאים, ובכל אופן הבו דלא להוסיף עלה, ואין לנו לברך אלא על הדלקה בבית הכנסת, דרמי בית הכנסת שהוא מקדש מעט לבית המקדש שבו נעשה הנס, ולכן עושים בו פירסומי ניסא, אבל בסתם מסיבות וכנסים, אף אם מתפללים שם תפילת מנחה וערבית. לא ייפך מקום זה לבית הכנסת בשביל תפילה אחת, ואין שם המנהג של הדלקת הנרות בבית הכנסת, ואין לברך.

(מיתוך "אור לציון" למרן הגרי"צ אבא שאול זצ"ל, ע"ש באריכות)

מצות נר חנוכה מצוה חביבה היא עד מאד (רמב"ם פ"ד ה"ב) וצריך האדם להזהר בה (רמב"ם שם; טושי"ע תרע"א א) מאד (טור שם) כדי להודיע הנס ולהוסיף בשבח ה' והודיה לו על הנסים שעשה לנו (רמב"ם שם. ור"ל ע"י ברכת שעשה נסים, ע"י ב"ח תרע"ו ד"ה ומ"ש, או ע"י ההדלקה עצמה).

אמר רב הונא: הזהיר בנר חנוכה (כן גירסת ר"ח ומאירי שבת כג ב, ומגיד משנה חנוכה פ"ד ה"ב, ועוד. וע"י דקדוקי סופרים. לפנינו: "בנר" סתם) - בהידור ודרך חיבוב (מאירי שם) לעשותו יפה, שמצוה לעשותו כך ואינה חובה (ב"ח ריש סי' רס"ב) - יהיו לו בנים תלמידי חכמים (שבת כג ב, הרגלי; טור שם), שנאמר: "כי נר מצוה ותורה אור" (משלי ו, כג), על ידי נר של חנוכה בא עליו אור התורה (רש"י שם, וע"י מאירי שם. וע"י מנורת המאור נר ג' כלל ד' סוף ח"ב שכתב הטעם שכיון שהדלקת הנר תקנת חכמים יוצאים ממנו בנים תלמידי חכמים).

(מיתוך אנציקלופדיה תלמודית)